

JAČANJE KOMUNIKACIJE IZMEĐU CRNE GORE I KOSOVA PUTE DEBATA I KULTURNE RAZMENE: „POLOŽAJ CRNOGORACA JUČE, DANAS I SUTRA“

Medija centar – Čaglavica, 21.07.2009.

Moderator: Dobar dan svima i dobrodošli u Medija centar na debatu sa temom „Jačanje komunikacije između Crne Gore i Kosova preko debata i kulturne razmene“, a predviđeno je da bude obuhvaćen i položaj Crnogoraca Kosova – juče, danas i sutra.

Organizator ove debate je Udruženje Crnogoraca Kosova i sada vođenje debate prepuštam predsedniku Udruženja Crnogoraca Kosova Slobodanu Vujičiću. Izvolite gospodine Vujičiću.

Slobodan Vujičić – predsednik UDCK: Poštovani prijatelji, dame i gospodo, dragi gosti, najpre želim da zahvalim na ovakvom divnom skupu i ovako velikom odazivu i naravno našem donatoru, koji nas prati od početka, fondaciji SOROŠ, koja je dala veliki doprinos u promovisanju crnogorske zajednice na jedan transparentan način, a što zapravo i pokazuje kolika je snaga debata kada su učesnici istih privrženi dijalogu i uvažavanju svih različitosti uz iskrenu posvećenost modernim vrednostima društva. Takođe, moram da se zahvalim i ministarstvu kulture, sporta i omladine, koje je takođe donator projekta koji još uvek nije do kraja realizovan, no, očekujemo uskoro da organizujemo koncert u Prištini čiji će akteri biti KUD „Železničar“ iz Podgorice i KUD „ŠOTA“ iz Prištine čime bi želeli da sačuvamo i nastavimo duh prijateljstva i dobrih komšijskih odnosa dve zemlje i dva tradicionalno bliska naroda.

Kao što bi rekao predsednik naše postojbine Crne Gore (CG) gospodin Filip Vujanović, predsedniku naše domovine gospodinu Fatmiru Sejdiću: „Kosovo i Crna Gora nastaviće da sarađuju kao dve nezavisne države. Crna Gora je prijatelj Kosova, a crnogorski narod kosovskog naroda“.

Mi Crnogorci, koji živimo na Kosovu moramo slediti te reči i pomoći da se nivo regionalne saradnje između dve države podigne na najveći nivo što ćemo i činiti snagom otvorenog srca i snagom razuma.

U životu ljudi i naroda postoje uspesi, usponi i padovi, iskorišćene kao i propuštene prilike.

O vrednovanju učinjenog uvek je bolje i objektivnije suditi na osnovu istorijskih činjenica, nego na osnovu dnevne politike. Ali već danas može se sa sigurnošću reći da su Crnogorci sa Kosova bili faktor stabilnosti, etničke tolerancije i da su Kosovo smatrali svojom domovinom, boreći se svim svojim intelektom za njegovu bolju budućnost i zato mi želimo da nastavimo tu tradiciju, da uradimo sada možda i više za dobrobit svih naroda koji žive na prostorima Kosova, a na taj način činimo dobro i našoj postojbini Crnoj Gori i čitavom čovečanstvu.

Na žalost, poslednja ratna zbivanja, poremetila su mnoge odnose među entitetima, a mi smo ponovo bili među prvima koji su shvatili da je za budućnost svih na Kosovu neophodno pomirenje, tolerancija i izgradnja demokratskog multietničkog društva. Međutim, mi drugačije nismo mogli ni razmišljati, jer smo kao primer imali našu matičnu državu Crnu Goru, koja je kao demokratska zajednica mira i multietničke tolerancije, otvorila vrata za sve one koji su došli sa prostora zahvaćenih ratovanjem, nasiljem i ubijanjima. Samim tim, dokazala je političku zrelost i postala primer političke mudrosti ne samo u regionu već i šire – mudrosti i snage koju mi Crnogorci sa Kosova sa ponosom moramo slediti, jer mi Crnogorci znamo naš put...

Mi se borimo da se Kosovo izgradi kao građansko društvo, slobodnih i ravnopravnih građana sa očuvanim nacionalnim identitetom, verom, kulturom, jezikom. Mi želimo društvo koje će negovati sve različitosti, jer su različitosti naše bogatstvo koje nas treba spajati, a ne razdvajati.

Snaga našeg udruženja je upravo u mladosti koja dolazi i multietničnosti i okupljanju svih onih koji vode poreklo iz CG bez obzira na nacionalnost, etničku i versku pripadnost. Ali naša snaga je i u tome što želimo da prekinemo i znamo da prepoznamo one koji su nas sve ove godine unazad svađali i sa Albancima i sa Kosovcima, Srbima starosedeoćima, a to su bili Miloševićevi Srbi i Crnogorci po profesiji, koji su i koji zloupotrebljavaju crnogorsko ime i time čine štetu svima nama na Kosovu, ali i našoj matičnoj državi CG. No, mi znamo da ćemo imati snage da ispred našeg dvorišta očistimo zaostale repove prošlosti, neće nam biti lako, ali ćemo istrajati i time dati primer drugima da isto učine kako bi svi krenuli u lepše i prosperitetnije sutra.

Mi znamo da ljudi koji izgube svoj identitet i stide se onoga ko su i šta su, nanose zlo svima, ali ponajviše svome biću i duši, ne trebaju nikome. Na Kosovu na žalost ima još takvih i ne moramo ih imenovati, jer će se sami prepoznati, ali protiv nas autentičnih Crnogoraca koji se borimo da spajamo ljude, a ne da ih razdvajamo, koji se borimo da okupljamo ljude, a ne da ih dele, koji se borimo za pomirenje, a ne za širenje rasne i nacionalne mržnje primitivnom retorikom, licemernim spletkarenjima i obmanjivanjem naroda, ali i strahom i ucenama oni nemaju šanse. Poručujem im da ne podcenjuju narod koji se stotinama godina borio za slobodu, čast i pravdu... Dobro uvek nadjača zlo, a vreme je najbolji mešetar. Zato sam siguran da će tako biti i ovoga puta. Svi mi se vežemo za istoriju koja je za svaki narod najbolja i to se takođe treba poštovati, ali od istorije se ne živi. Dela i uspesi se pamte, ali život nameće nove izazove i traži nove rezultate. Nakon godina, koje jesu za pamćenje, u kojima je bilo i padova i uspeha i mnogo toga što nije primereno civilizovanom društvu, svesni smo da su pred nama godine u kojima moramo stvarati zajednički uslove kvalitetnog života – života kakvim danas žive bogatiji i slobodni narodi sveta. U ime toga kažemo - idemo dalje, idemo napred za evropski kvalitet života, uvek otvoreni za sve demokratske ideje.

Crnogorska zajednica je dala mnogo za izgradnju kosovskog društva i time usadila duboke korene u istom. Ne smemo zaboraviti na ličnosti koje su obeležile čitavu jednu epohu na Kosovu, a koje je iznedrila upravo crnogorska zajednica, a to su: Radovan Zogović, Marija Đilas, Miladin Popović, Dušan Mugoša, Mihajlo Zvicer, Đoko Pajković, Đoko Dapčević, Mićo Samardžić, Božo Radunović, Božo Kadović, dr Zogović, dr Krdzić, čuveni advokati Stankovići, advokat Kastratović i mnogi, mnogi drugi.

Iako autohtoni narod, danas Crnogorci na Kosovu žive bez svog imena i prezimena što je moramo priznati ogromna nepravda.

No, zahvaljujući radu UDCK, ogromnoj i otvorenoj podršci matične nam države CG koja još jednom svojim prisustvom na debatama pokazuje jasnu podršku i signal Kosovu da su uz nas i da nas neće ostaviti, ali zahvaljujući i prvenstveno predsedniku Kosova, Vladi Kosova, kosovskom narodu i ne mogu da ne spomenem kompletnoj opoziciji na Kosovu uz ogroman doprinos Konsultativnog Veća Zajednica koje je pod pokroviteljstvom predsednika Kosova u veoma kratkom roku, a pre lokalnih izbora mi ćemo biti uvršćeni u Zakon o zaštiti i promovisanju prava zajednica i njihovih pripadnika kao tradicionalni narod što je istorijski momenat za Crnogorce na Kosovu. Ako je CG svojom mudrošću čekala boreći se za čast, slobodu, pravdu 88 godina kako bi vratila svoju nezavisnost koja nam je bila nepravedno i nasilno oduzeta, onda i mi Crnogorci sa Kosova možemo i moramo čekati još malo da i mi Crnogorci na Kosovu jednom za vazda uklešemo naše ime i prezime i da se, što bi rekao Marko Miljanov „zna koji smo i čiji smo“ Kosovskom društvu, jer mi nemamo neprijatelje i naše ruke su raširene da svakoga zagrlje i bratsku ruku pruže. Neka se čujemo i zborimo i neka smo ponositi, kao što vazda jesmo bili...

Hvala vam svima. Ja bih sada dao reč gospodinu zameniku premijera Ram Manaju.

Ram Manaj- zamenik premijera Kosova: Hvala gospodine Vujičiću. Meni je čast da u ime Vlade Kosova pozdravim sve prisutne na ovom sastanku, na ovoj debati sa veoma značajnom temom. Meni je veliko zadovoljstvo da imam priliku da sam prisutan u razvoju ove debate, ponavljam, na ovoj temi veoma značajnoj i drago mi je da su danas prisutni i predstavnici Vlade Crne Gore, predstavnici raznih institucija, a posebno naglašavam predstavnici civilnog društva.

Nadam se da će ovo biti jedna plodna debata sa temom koja je fokusirana na jačanje komunikacije između Crne Gore i Kosova preko kulturne razmene i na druge delove, kao i položaj Crnogoraca na Kosovu juče, danas i sutra. Donećemo jasne zaključke i ovim tačkama za organizovanje i nastavak daljeg rada kako bi sa jedne strane ramena između Republike Crne i Kosova beleže progresivne trendove i takođe na drugom delu teme donosimo zaključke koji će orijentirati snažnije i razvoje u smislu faktorizacije položaja Crnogoraca u Republici Kosovo danas i u budućnosti. Priznavanjem republike Kosova od naroda i države Crne Gore otvorena su vrata, kao što kaže narod za jačanje

komuniciranja, jer smo susedi i prijateljski narodi i o tokom istorije, a posebno tokom zadnjeg perioda. Ja koristim priliku i u ovom trenutku da izrazim zahvalnost prema crnogorskom narodu i Vlade Crne Gore izvanredno prihvatanje i prijateljsko prihvatanje velikoga broja izbeglica u najteže vreme koje je doživeo narod Kosova i Kosovo pre deset godina, ali ponavljam, i za priznavanje, u jednom veoma krucijalnom i veoma značajnom trenutku za Kosovo i za budućnost istog. Naravno, očekujemo da ćemo uskoro početi sa podizanjem diplomatskih odnosa između dve zemlje, kako god bilo. Prisustvo crnogorske zajednice i albanske zajednice u CG su faktori i ostaće faktori veoma značajnog razvoja odnosa, dobrih odnosa, uvek u većem povećanju i poboljšanju, u kvalitativnom i kvantitativnom smislu između dveju zemalja i naših naroda. Jedna poslovice kaže „istorija je učiteljica života“ ali sigurno je da mi imamo veoma dobre pokazatelje saradnje i sa istorijskog aspekta, i želimo da olakšavajući faktori prisustva obeju zajednica, recipročno prisustvo Crnogoraca na Kosovu i Albanaca u Crnoj Gori, mi koristimo ovakav doprinos, da koristimo ovakve stvorene mogućnosti, sasvim otvorene i jasne, i sasvim slobodne za intenziviranje saradnje, ne samo kulturne, nego i ekonomske, i društvene. Nalazimo se u neposrednoj blizini, direktni smo susedi, i ovakvi susreti i ovakva komuniciranja treba da zabeleži još veći rast. Ja podsećam, na zahtev tj. predlog predsednika Kosova gospodina Fatmira Sejdića ranije, da između naših zemalja u regionu treba olakšati slobodno kretanje, definitivno možda „šengen zonom“ i ukidanjem dokumenata koja ionako za duži period godina neće biti problem slobode kretanja i za građane Kosova u Crnoj Gori, Albaniji a verujem i u Makedoniji, ali svakako i u funkciji razvoja i prave integracije crnogorske zajednice u život Kosova i društvo Kosova i nošenja odgovornosti i razvoja obeju zemalja. Za drugi deo teme, očekujem i možda ću imati kasnije priliku da nešto više kažem o tome, mi očekujemo i drago nam je da se dogođa pravo organizovanje, snažno organizovanje crnogorske zajednice na Kosovu. Ovo organizovanje daje nam da se nadamo da se u potpunosti verujemo da gradualno bude faktorizovano u položaju koji zaslužuje kao prisutna zajednica, kao faktor faktor integracije, kao faktor stabilnosti radnje. I očekujemo da će sa tog aspekta biti organizovano u okviru Skupštine. Drago mi je da je srpska i crnogorska zajednica podnela aplikaciju za učešće na lokalnim izborima, i na toj strani će biti pozitivan faktor, indikativan faktor i preuzeće zaslužene glasove od građana. Inače, kasnije ću možda da kažem zašto su se dogodile, kako su se dogodile, zašto crnogorska zajednica nije u Ustavu Kosova uključena i kako i šta ćemo dalje učiniti kako bi ispunili praznine koje su učinjene do sada. Još jednom hvala vam i želim vam uspešnu debatu.

Slobodan Vujičić – predsednik UDCK: Hvala vam. Sada bih dao reč gospodinu Stamatoviću iz ministarstva spoljnih poslova CG.

Željko Stamatović – Ministarstvo spoljnih poslova CG: Poštovane kolege, poštovani prijatelji, uvaženi potpredsedniče Ram Manaj, uvaženi akademici, ja koristim priliku da vas u ime Ministarstva i u svoje ime sve pozdravim. Mislim da je ovo jedna dobra prilika i jedan dobar događaj da se na ovakvom skupu još jednom raspravi i razmotri položaj crnogorske zajednice na Kosovu a ujedno i predstave neki programi i ideje za buduću saradnju i buduće unapređenje tih odnosa. Kao što znate, Vlada CG je od početka sukoba i problema sa odnosima između Beograda i Prištine nastojala u svojoj politici i prepuštala to da Beograd i Priština u međusobnom dijalogu to pitanje reše. Međutim, i kao što je rekao potpredsednik, i kada je bilo teško i kada je bilo problematično Vlada Crne Gore i Crna Gora je na jedan prijateljski i otvoreni dobrosusedski način prihvatila one koji su bili u nevolji. Mi od tada a i od ranije imamo veoma dobre odnose, i smatramo da se ti odnosi mogu da se unapređuju i samo moraju da se izgrađuju. U tom procesu očekujemo i da će pitanje Crnogoraca biti vrlo brzo rešeno iako pitanje je toliko značajno. Međutim, u našem odnosu, a posebno našoj podršci udruženju, a sada i novoj podršci partiji koja se osnovala od Udruženja Crnogoraca i crnogorska zajednica potpomognuta i drugima na Kosovu, uvek opredeljujemo i uvek podržavamo ono što je karakteristika Crne Gore a to je ta multikulturalnost, multikonfesionalnost, multietničnost. Znači, jedan građanski koncept, jedan građanski odnos, i samo na tim principima cenimo da naša partija, koja deluje na Kosovu može dati svoj puni doprinos u afirmaciji u okviru kosovskog društva, afirmacije CG kao njihove postojbine i kao njihove domovine i u svojoj ličnoj afirmaciji u integrisanju sistema i institucija Kosova. Kao što znate, od samog početka nezavisnog puta Kosova, Crna Gora je na jedan prećutan način priznala taj čin, taj fakt, priznavanjem dokumenata, omogućavanjem slobodnog kretanja i putovanja ljudi, što je kasnije verifikovano odlukom o priznavanju Kosova 9. oktobra 2008. godine. Tako da mislim da je politika CG potpuno jasno i transparentno do sada ukazivala da sa Kosovom možemo samo graditi dobrosusedske odnose, i da izgradnjom tih odnosa moramo voditi računa kako zaštititi nacionalne zajednice Crnogoraca tako i o njihovom integrisanju u kosovsko društvo. Želim napomenuti da je staro pravilo da najbolji most između dve države čine manjine odnosno manjinski narodi tih država. Jer upravo preko rada i saradnje njihovo predstavljanje i integrisanje u tom društvu se uspostavljaju najbolje veze najbolji odnosi. Mi od početka delovanja udruženja Crnogoraca dajemo jednu snažnu podršku upravo kao jednom integrativnom elementu tih odnosa i kao jednom elementu koji će doprineti afirmaciji tradicije kulture crnogorskog naroda. S obzirom na ovo što sam ranije rekao za opredeljenje da je to jedna građanska orijentacija samog društva i partije koja će početi da deluje, nadamo se da će oni u budućem radu dati jedan značajan doprinos i izgradnji i komunikaciji i unapređenju odnosa kako CG i Kosova, tako i njihovom afirmisanju i izgradnje u same institucije Kosova. Evo ja bih možda ostavio neki drugi deo za neki drugi deo izlaganja ali ovo bi bio neki moj uvodni doprinos. Hvala vam svima.

Slobodan Vujičić – predsednik UDCK: Gospodine zameniče ministra za povratak i zajednice možete li vi nešto da kažete po ovom pitanju?

Rifat Krasnić – zamenik ministra za povratak i zajednice: Želeo bih da pozdravim zamenika premijera gospodina Ram Manaja, pozdravljam i predstavnike Crne Gore, predstavnike UDCK, predstavnike kosovskih institucija i ostale sve prisutne. Ministarstvo za zajednice i povratak (MZP) je konstituisano 24. januara 2005. godine. Osnovni mandat MZP je da se razvija politika i promovišu pravni propisi za promovisanje i zaštitu prava svih zajednica i njihovih pripadnika, uključujući pravo na povratak u skladu sa Ustavom i relevantnim zakonskim i podzakonskim aktima republike Kosova. MZP veruje da je proces dijaloga između zajednica jedan najvažniji instrument za poboljšanje svih etničkih, verskih, lingvističkih i kulturnih zajednica na Kosovu. Zbog toga je MZP od početka bilo uključeno u ovom procesu. Pripadnici crnogorske zajednice kao i pripadnici ostalih zajednica koje žive na Kosovu imaju punu podršku MZP, uokvireni Ustavom i zakonom republike Kosovo. Naravno, MZP u okviru svog mandata, poštujući sva prava svih zajednica, trudeći se da demokratski pravni element koji postoji bude primenjen u praksi. To neće biti nimalo jednostavan zadatak i zbog toga MZP očekuje od ostalih učesnika da kroz saradnju i besprekornu primenu propisa daju svoj doprinos u pravljenju koraka u uspostavljanju multietničkog, ekonomski stabilnu zajednicu republike Kosova.

Slobodan Vujičić – predsednik UDCK: Sada ćemo čuti potpredsednicu UDCK-a, Snežanu Karadžić.

Snežana Karadžić – potpredsnica UDCK: Uvaženi gosti, dame i gospodo, hvala vam i u moje ime što ste se odazvali pozivu UDCK Kosova i danas kao i do sada, i time doprineli da ova naša debata dobije na značaju. Na prostorima posleratnog Kosova značaj je dobijala svaka ideja pokrenuta sa ciljem da se uspostavi, unapredi i ustali demokratsko društvo u kome se kulturne, etničke i jezičke različitosti tretiraju i promovišu kao vrednosti jedne države, jednog prostora.

Značajno je bilo pokrenuti dijalog među zajednicama, značajno je bilo uspostaviti međuetničku saradnju, motivisati manjinske zajednice da učestvuju da bi menjali, značajno je bilo održati se, opstati, vratiti se kući, obnoviti ratom porušenu zemlju, našu, kosovsku, jedinu koju imamo... Sve je na posleratnom Kosovu bilo i jeste još uvek značajno. Međutim, u tim značajnim pionirskim zadacima, samo je jedan narod na Kosovu morao da krene od temelja, od korena, porekla i da od svih značaja pokrene kao prioritet jedan - značaj povratka svog identiteta. Identiteta izraženog kroz poreklo i vekovno prisustvo na prostorima Kosova, a to je Crnogorski narod na Kosovu. Moć udruživanja je i u slučaju Crnogoraca Kosova kroz Udruženje CG probudila nadu da možemo doprineti ostvarenju

naših težnji, povratku i priznavanju našeg identiteta, ravnopravno sa drugim narodima, na legalan i legitiman način, na način koji nam pripada. Ja neću ići duboko u istoriju Crnogoraca Kosova, ona je u našim srcima, u uspomeni na oca, dedu, pradedu, koji su nas učili da slavimo zemlju iz koje smo potekli, na poreklo budemo ponosni, ali da svojom domovinom zovemo onu zemlju, onu zemlju koja nas hrani, koja nas priznaje, gde je nama i našoj deci dobro. Ja se želim osvrnuti, poštovani gosti, na našu noviju istoriju, istoriju Kosova, zajedno sa Srbima i Albancima, bili su pokretači svega progresivnog što doprinosi stvaranju multietničkog kosovskog društva, multietničkih institucija, multietničke vlade, svega što doprinosi povratku poverenja, pomirenja i zajedničkog života. Kosovski problemi bili su zajednički problemi i Albanaca, i Srba i Crnogoraca i svih drugih zajednica koje žive na Kosovu deset godina, a i danas su.

Gradeći kosovsko društvo, potpuno posvećeni ideji multietničnosti, nismo shvatali da nas nema, da ne sme da nas ima, da nas ne priznaju, da nas neće kao Crnogorce, možda može, ali kao neki drugi narod? Shvatili smo, mi Crnogorci Kosova da nas osuđuju komšije „prijatelji ako kažemo“ da, ja sam Crnogorka, sa Durmitora, ako čitam crnogorsku štampu, u svom izbegličkom domu držim sliku Njegoša! Nismo samo shvatali zašto je to za osudu, kako ćemo mi ako nemamo svoj identitet, ako prihvatimo tuđi, poštovati i druge identitete? Ne možemo da prihvatimo izjave komšija, političara, sunarodnika da crnogorski narod na Kosovu u potrazi za priznavanjem svog identiteta kroz UDCG remeti napore drugih zajednica na putu realizacije ljudskih prava? Poštovani gosti, pripadnici CG zajednice na Kosovu su isključivo svojim rezultatima rada, koji su merljivi, dokazali da traženjem priznavanja identiteta Crnogorcima Kosova nije odstupanje od prihvatanja samo jedne istine, domovina svih nas ima samo jedno ime – Kosovo. Kosovo, naša prošlost, da se spominje da se ne bi ponovilo nikada. Kosovo, naša budućnost, glas naroda, sadašnjost i crnogorski narod, potpuno izjednačen sa drugima u toj sadašnjosti i budućnosti.

Zbog toga, poštovani predstavnici Vlade Kosova, i Vlade Crne Gore, uvaženi predstavnici srpske zajednice, današnjim skupom, mi želimo da još jednom skrenemo pažnju na naš položaj, na prepreke sa kojima se suočavamo, na želju da budemo priznati, na potrebu da učestvujemo, jer znamo, jer imamo iskustva u kreiranju budućnosti Kosova. Naše budućnosti. Tamo, gde se odluke donose, tamo gde možemo doprineti Zašto Crnogoraca nema? Ili, zašto ih više nema? Može li nas i hoće li nas biti pod našim nacionalnim imenom? Ako može, pređimo sa lepe retorike na dela. Ako ne može, čudićemo se! Koje su razmere hipokrizije? Nikada na Kosovu nije bilo manje Crnogoraca, nikada većeg straha od njih. Prihvatite nas kao partnere, tako rade progresivni političari i lideri, učila nas tome istorija. I srpska, i crnogorska i kosovska. Crnogorci Kosova, svoji na svome, samo na Kosovu, neće i ne smeju odustati od svojih ciljeva, jer su ciljevi podhranjeni pravima koja im pripadaju, kao konsultativnom narodu, kroz uvrštavanje crnogorske zajednice u zakon o nacionalnim manjinama i kroz Ustav Kosova. Mnogi od nas koji pripadaju kosovskoj crnogorskoj zajednici pružili su

dokaze spremnosti u naporima rešavanja zajedničkih problema isključivo učešćem u institucijama, po pitanju povratka interno raseljenih lica, po pitanju mobilisanja marginalizovanih grupa, po pitanju stabilizacije zajednica. Mi znamo, mi možemo i spremni smo da postanemo aktivni članovi kosovskog društva. Hoćete li nam dati šansu? Hvala poštovani gosti na vremenu koje ste odvojili za ovaj moj govor.

Slobodan Vujičić – predsednik UDCK: Hvala vam. Gospodin Fetah Bahija u ime ministarstva za sport, kulturu i omladinu.

Fetah Bakija – ministarstvo za omladinu, kulturu i sport: (zbog tehničkih problema nedostaje tekst).

Slobodan Vujičić – predsednik UDCK: Gospodin Zuvdija Hodzić, akademik i naš prijatelj i istaknuti književnik, inače predsednik odbora Centra za iseljenike Crne Gore.

Zuvdija Hodzić – Centar za iseljenike Crne Gore: Ja sam pre svega pisac, i pre svega da kažem da umem da pričam ja ne bih pisao, i zato će ova moja diskusija biti kratka. Sećam se dobro jednog skupa u Prištini, na kojoj je govorio jedan moj zemljak Ibart, književnik na Kosovu, i uopšte Albanac, kada se obratio kolegama i rekao „držimo se novog puta i starih prijatelja“. Stari prijatelji se znaju ko su. Novih puteva je sve više. Otvaraju se sve više, počevši od ovih u saobraćaju preko onih kojih komuniciramo, do kulture pre svega, i može nam poslužiti ono što se zadnje vreme dešava u prirodi.

Ja ću vas podsetiti da put ptica iz Evrope za Afriku ide preko Alpa, i tu su stradale mnoge ptice, zbog zime i visine. Međutim, kada je probijen tunel ispod Alpa ptice su se spustile i tunelom su skratile put. U zadnje vreme čak se spuštaju na krovove automobila i autobusa, i tako prevale, skrate put. Dakle, i one koriste one prednosti koje vreme donosi. Mislim da tako treba i mi da radimo, s tim što kada su u pitanju Kosovo i Crna Gora, mislim da imamo podlogu. I ja mislim da se sloboda i demokratija svakog društva meri odnosom prema manjinskim narodima. Mi u Crnoj Gori, neću da se hvalim, ja sam pripadnik manjinskog naroda, imamo koliko je to moguće realno odlične odnose, inače, odnos prema manjinskim narodima, kada su u pitanju konkretno Albanci, mislim da je to zasluga i jednih i drugih, pre svega Crnogoraca. Ja ću vam reći da smo pre 20 godina pokrenuli časopis KOHA, koji je bio jako jako zanimljiv i interesantan, a taj časopis na Albanskom jeziku su pokrenuli i inijatori bili, i sredstva obezbedili crnogorski intelektualci. Dalje, mi imamo časopis AS, koji u svakom broju moderan časopis uvek donosi po nekog Albanca iz Crne Gore ili iz Kosova ili iz Albanije. Dakle, mnogo imamo to, uveliko. Ono što mene raduje, i što mislim da je obaveza i da je dobro to je kako su se Albanci iz Crne Gore ponašali na Kosovu i kako su se afirmisali. To treba iskoristiti.... To su ljudi koji

svojim udelom, i ne samo Albanci, nego i Bošnjaci i drugi iz Crne Gore Crnogorci, pa i oni koji se osećaju kao Srbi koji su ostali tu., evo tu je moj zemljak i prijatelj akademik Jašar Redzepagić, dali su nam solidnu bazu da te odnose unapređujemo. Ja mislim da Crna Gora ne treba da se previše brine o Albancima na Kosovu, to je pre svega obaveza Albanaca na Kosovu. A obaveza Crne Gore je da svoje demokratsko građansko društvo izgrađuje, pre svega, odnosom prema Albancima i manjinama među Srbima, Bošnjacima i Muslimanima u Crnoj Gori. Ali kažem, ovo je zaista jedna zdrava osnova i onda je samo treba unaprediti. Mi nemamo spornih pitanja. Dva smo naroda po mnogo čemu slična, po mnogo čemu isti, da ne govorim od tradicije, etike, morala, po odnosima prema susedima, odnosima prema onima koji tu žive itd.

Što se tiče Centra za iseljenike Crne Gore, mi ćemo se učestvovati u tom procesu u toj kulturnoj razmeni. Da društva sa Kosova dolaze da gostuju u Crnu Goru. Književnost i kultura su nešto gde mislimo da je najlakše gde možemo da se povezujemo i najlakše da nađemo zajedničke interese i zajedništvo. Mi u Crnoj Gori objavljujemo dosta iz albanske književnosti. Sada ćemo objaviti i albanske pisce iz Albanije. Vidim ovde je nedavno izašla trojezično knjiga Radovana Zogovića, Alibinaka, i to nas raduje. Radi se o velikom pesniku, najvećem crnogorskom pesniku posle Njegoša, i ono što je najvažnije velikom prijatelju albanskog naroda. Vidim da je izašla jedna knjiga Jevrema Brekovića trojezično. Kažem, na sve te skupove što imamo pozivamo kosovske pisce i oni nam se uvek rado odazovu....rado su viđeni rado su cenjeni.

Eto, ja ne bih da dužim i ne bih da se mešam u politiku, ja nisam političar. Centar za iseljenike nije politička institucija. Ono što vlade dogovaraju to neka ostanu političarima, ono što mi preko centra budemo uradili to će biti sve u sferi kulture. Hvala.

Slobodan Vujičić – predsednik UDCK: Ja bih sada dao reč prijatelju autentičnih Crnogoraca Momčilu Trajkoviću, koji je predsednik SPOT-a.

Momčilo Trajković - SPOT: Moj dolazak ovde znači da podržavam borbu za identitet Crnogoraca na Kosovu i smatram da je velika stvar ukoliko ova nacionalna i politička borba Crnogoraca na kraju plodotvori, jer ćemo na taj način dobiti kolorit i ojačati i političke odnose ovde kod nas. Moram da kažem da je taj odnos i uticaj Crnogoraca kroz istoriju na Kosovu imao ogroman uticaj. Politička elita u mnogome negativan, a crnogorski narod pozitivan. Hoću da sada problematizujem stvari jer nema smisla da idemo ravno. Politička elita Crnogoraca je u stvari odigrala ključnu ulogu i u pozitivnom, oni su bili nosioci raznih ideologija, uspostavljanju raznih ideologija, bili su nosioci narodno oslobodilačkog pokreta, a nakon toga kao i danas na Kosovu oni koji su nosili pušku oni dobijaju pozicije i ponekad se zaborave u tim svojim pozicijama i zapostave obične ljude. Na žalost, jednu tezu hoću da iznesem, a to sam govorio u Beogradu na jednoj tribini gde sam čitavo vreme govorio Srbi sa Kosova i

jedan crnogorski akademik mi je rekao da sam ga mnogo razočarao. Inače, beogradski crnogorac sa loknama, kaže mnogo sam vam verovao ali vi ni jednom ne rekoste Crnogorci. Međutim, ja sam tada tvrdio i sada tvrdim da na Kosovu ne postoji crnogorski kolektivitet. Crnogorski kolektivitet sa Kosova je otišao iz objektivnih i subjektivnih razloga. Taj problem ima i Udruženje Crnogoraca i Crnogorska partija kad treba da uspostavi sve te odnose. To govori da treba puno da se radi i povratak onih koji su živeli na Kosovu je zapravo prvi zadatak i udruženja i partije. Danas pored svega što se desilo na Kosovu su pored Albanaca ostali i Srbi, i to Srbi starosedeooci koji su kroz jedan pasivan odnos kroz istoriju uspeali da sačuvaju svoje kuće i ognjišta. To trpljenje u raznim fazama nacionalne i političke borbe dokaz je da na Kosovu sva ta sela koja su ostala su srpska starosedeočka sela. Dok takozvani doseljenici ili kolonisti među kojima je dosta Crnogoraca jednostavno je nestalo. Mnoga sela više ne postoje. Ja sa zadovoljstvom primam informacije od Vujičića kad mi kaže da je obišao neka mesta kod Peći gde se započinje ta borba za povratak i Srba i Crnogoraca. Dugo vreme su na Kosovu vladali Crnogorci i Albanci, a vrlo malo Srbi starosedeooci. I tu tezu ću da iznesem, jer je važno da se to u ovom momentu kaže. Mnogi oni koji su vladali Kosovom završili su na beogradsakom asfaltu, to su takozvani beogradski Crnogorci koji su odigrali jednu vrlo negativnu ulogu. Ja sada radim na jednoj knjizi koja se zove "Kosovo sumrak srpske politike" i jedna od teza će biti da analitički pokažem šta se to u stvari sve dešavalo i zato u borbi za bolje odnose, stabilizaciju i definisanje identiteta svakoga, za jačanje crnogorskog elementa ovde u stvari srpska zajednica ima čistiju situaciju, jer mnogi Crnogorci su bili Crnogorci posle podne, a Srbi pre podne ili su bili Crnogorci dok su ispunjavali kadrovske liste koje su njima sledovale, a kada su te kadrovske liste ispunjene onda su se posle podne promenili i postali Srbi. To je napravilo jednu veliku štetu zato što je u čitavo to vreme jer nije došao do izražaja taj srpski starosedelački element koji je ostao. Dakle, to je jedno vrlo problematično pitanje. Ključni razlog zašto podržavam da se definiše pozicija crnogoraca jeste da to budu autentični ljudi crnogorci koji se bore za svoj narod i koji razumeju probleme drugih i koji hoće zajedno sa drugima da pomognu da se ovde uspostavi jedno normalno društvo. Ove teze koje zam izneo su na ivici, ali ja za sve to imam argumente. Postoji i objektivna situacija da se opravda zašto je sve to tako i moram da još jednom podvučem, na Kosovu nema crnogorskog kolektiviteta, on je nestao a zašto o tome možemo da razgovaramo, treba ga vratiti i ojačati i na taj način ćemo svi biti jači i imaćemo sasvim drugačiju poziciju u borbi za nove multietničke odnose na ovim prostorima. Hvala.

Slobodan Vujičić – predsednik UDCK: Gospodine Vlasi ako možete vi nešto da kažete, pošto ste generacija sa gospodinom Trajkovićem.

Azem Vlasi – politički analitičar i advokat: Pošto sam ja iz civilnog društva, a ne iz zvaničnih institucija govoriću na crnogorskom. Najpre bih želeo da kao

aktivista civilnog društva da izrazim zadovoljstvo što je za relativno kratko vreme, od kada je pokrenuta inicijativa, pa evo do ovog sastanka dosta postignuto na konsolidaciji crnogorske zajednice na Kosovu. Počeci, dakle ono što je započeo gospodin Vujičić brzo su urodili plodom zato što je inicijativa naišla na dobro tlo, zato što na Kosovu i u institucijama vlasti i u civilnom društvu i u našem narodu nema nikakvih otpora nego naprotiv to se doživljava kao nešto prirodno jer Crnogorci na Kosovu su bili i jesu realnost kosovskog etničkog, kulturnog odnosno multietničkog mozaika u nekim vremenima su bili u ustavu i u svemu, došlo je jedno drugo vreme koje ih je da tako kažem pokrilo prasina, ne može da se izbrise jedna zajednica. A 1999. godine kada je nastao zaokret ili nova realnost, ko se našao za trpezom taj je pribeležen. Crnogorci nisu imali svoje predstavnike, i evo prošlo je skoro 10 godina, i sada se oni afirmišu kao zajednica. Za kosovsku realnost ne da ne smeta, nego pravo i mogućnost svih zajednica da se sačuvaju, da sačuvaju svoj identitet, da politički deluju, predstavlja samo bogatstvo i govori o demokratskom civilizovanom licu Kosova. To su razlozi zbog kojih nema nikakvih smetnji i otpora, jednostavno treba imati još volje i biti uporan u ovom pravcu. Nekad kada se spominjao termin prebrojavanje mislilo se na nešto loše, a sada je sasvim vrlo pozitivno, mislim da se prebrojite da se vidite koliko vas ima. Međutim, koliko sam shvatio da je pitanje registrovanja političke partije gotova stvar i na predstojećim izborima neće se moći zaobići crnogorska zajednica i ja sam uveren da u tim listama neće biti glasova samo Crnogoraca nego i drugih građana i konačno našu realnost čini specifičnost i to što ima puno Albanaca iz Crne gore koji su što bi se reklo dobro privrženi i Crnoj gori - svojoj zemlji porekla. Ranije je to nekako išlo u paketu Srbi i Crnogorci, paket je bio takav, Jugoslavija, Kosovo kao deo Jugoslavije i tako, a sada je nova realnost. Naš multietnički milje čine sve zajednice dakle Srbi, kojima je matična država Srbija, Crnogorci kojima je država Crna Gora i tu nema ništa loše, naprotiv. Mnogo je bitno što naponi zajednice Crnogoraca imaju podršku Vlade Crne gore i ja vidim jer je ovo drugi put gde ja prisustvujem da vas ima i to je dobro. Imaju podršku i Vlade Kosova i to govori na svojevrsan način da će ovaj poduhvat imati uspeha. Zajednica Crnogoraca na Kosovu neće više biti pokrivena prašinom kao za proteklih skoro dvadeset godina i činjenica da su odnosi Crne Gore i Kosova, ne samo dobri, nego relaksirani, neopterećeni ni jednim otvorenim pitanjem je dodatni doprinos. Ja verujem da ćete vi o ovoj zajednici razmišljati, računati na podršku ministarstva, gde radi gospodin Bahija, da pokrenete nešto konkretno – neki časopis, da nađete načina da imate afirmaciju svog kulturnog i etničkog identiteta, i da na taj način nađete mesto u mozaik multietničkog Kosova. Dakle, sve pretpostavke su dobre. Valja raditi, i to neće biti samo na dobrobit Crnogoraca Kosova, nego i na dobrobit i drugih zajednica. Ja nisam shvatio, nije moje da meni kao Albancu, da tu dimenziju stvari dotaknem, ali nije ovo ništa protiv Srba na Kosovu, ali svako ima svoj identitet, svako ima svoje interese, svako ima svoju potrebu da se zalaže za svoj položaj i jednaki tretman u kosovskom društvu i pred institucijama Kosova. Ta

multietnička saradnja i povezanost, kao naše unutrašnje pitanje, je ono što koristi svima i nadopunjuje, a ne ide na uštrb nikome, nikome. Evo to je moje mišljenje i razmišljanje o ovome. Koliko vidim tu je iz civilnog društva gospodin Maljazogu, koji je vrlo neumoran na ovim pitanjima međuetničkih odnosa i afirmacije manje etničkih zajednica. Ali najbitnije je da imate institucionalnu podršku, institucije sistema i Vlade Kosova. Hvala vam.

Slobodan Vujičić – predsednik UDCK: Hvala vam gospodine Vlasi. Pošto ste rekli da je on tu i da se zalagao, ja znam da se zalagao, ti si ga već prozvao, tako da dragi prijatelju izvoli.

Leon Maljazogu - PER: Hvala vam puno. Ja ću sada da produžim, ne mogu da kažem da ću na crnogorskom pošto ne znam baš dobro, ali potrudiću se na moj najbolji srpski što znam. Mislim da se klima na Kosovu poboljšava svakog dana, i da na Kosovu više se nijedna zajednica ne viđaju kao prepreke za kosovsko društvo, ni za kosovsku zajednicu, ni za institucije, bilo kakve, da Kosovo ide napred. Mislim da se polako sve zajednice vide kao saradnici na tom zajedničkom projektu, i to stvarno mislim. Da smo to rekli pre nekoliko godina bilo bi da dosta polako stižemo tamo. Mislim da svakog dana sve više i više stižemo u takvu poziciju. Imamo ustav koji kreira takav prostor, možda još ne za crnogorsku zajednicu kao specifičnu zajednicu, ali mislim da je odustao od prostora koji kreira najviše za zajednice. Koliko je sad to još u primeni, ne bih da kažem da je to kao i mnogi drugi zakoni pošto to nije dovoljno, jer kad nekome nešto treba onda to treba da se gura a ne da se kaže i neki drugi se ne primenjuju. Mislim da se primenjuju više nego većina nekih drugih zakona, barem što se tiče zajednica. Tu je međunarodna zajednica što pomaže da se aktuliziraju i prioritiziraju pitanja zajednica što je dosta važno. Mislim da je Kosovo još u situaciji gde potrebe zajednica treba da se prioritiziraju i mislim da nešto što pokazuje ovaj sastanak danas je to da zajednice mogu da budu most između Kosova i matičnih država. Mislim da ubuduće i druge zajednice treba da igraju tu ulogu mnogo uspešnije, što pomaže tim zajednicama i bilateralnim odnosima između Kosova i svih drugih država okolo. Jedan problem, što je naveo gospodin Trajković, i da ne budem samo fin i lep, nego da se svi potrudimo možda da pomognemo u rešavanju svih drugih problema. Znači, problem Crnogoraca biće u suštini i problem identiteta dosta zbog očevdinih razloga, ali dobro je to što legalni Ustav i zakon priznaje to pravo na samodefinisanje. Tako da niko nema pravo da kaže nekoj zajednici: vi ste ovakvi, vi ste onakvi, i da se podrazumeva da mi po nekim komisijama istorijski rešimo taj problem. Na Kosovu nećemo imati taj problem. Znači, crnogorska zajednica treba da pokaže snagu na izborima, prvo na lokalnim a na nadam se i na sledećim izborima. Problem je u tome da ako na sledećim izborima ne rešimo mesta, kao što sve druge zajednice imaju rezervisana mesta. Sada za neke oportuniste, koji nisu svim srcem kao što ste vi, možda treba da se ekstra podstaknu kao što su podstaknute sve

zajednice. I mislim da će biti samo fer za vas ako pred predstojećim izborima imate uslove kao što imaju druge zajednice, ja bih rekao barem jedno rezervisano mesto za izbore 2011. Zato je ključno da se pokažete što uspešnji na predstojećim lokalnim izborima u novembru. I drugo što vidim je to što stvarno ključno strateški je da crnogorska zajednica na Kosovu možda bude drugi most osim mosta između Kosova i Crne Gore, možda da se pomogne da se relaksiraju odnosi sa Srbima. Ključno je za crnogorsku zajednicu da ne idu,... očevidno je da će biti relaksirajući odnosi sa albanskom zajednicom, i sa vladom i sa parlamentom, ali i da budu veoma relaksirani odnosi i sa Srbima. To će možda biti najključnija saradnja i najključniji odnos, i najbitnije da Srbi ne perceptiraju Crnogorce u smislu kao da hoće da se otcepe ili nešto tako, ali većina verovatno hoće. Zato je strateški najteže i najvažnije da se to menadzira dobro. I da, kao što je gospodin Trajković rekao da se Crnogorci idu u ovaj proces što više, da se podstaknu, da što više imaju dobre odnose sa što više srpskih političkih aktera, ako je to moguće. Ja mislim da sam dovoljno rekao, možda i previše. Hvala vam.

Slobodan Vujičić – predsednik UDCK: Hvala ti puno. Gospodin Adrijan Zećiri, takođe iz evropskog centra za pitanja manjina.

Adrijan Zećiri - ECMI: Ja ću napraviti kratak opis onoga ili više ću pratiti odnos kako se razvijala situacija koja je stigla iz Udruženja Crnogoraca sa Kosova. Zahtev koji je stigao iz Udruženja Crnogoraca došao je u vreme kada je na Kosovu samo što je okončan proces ustavskih aranžiranja zakonskih za sve manjinske zajednice na Kosovu. Pamтите da je to bio organizovani proces gospodina Martija Ahtisarija gde je bila uključena integracija i sve institucije Kosova obuhvativši sve manjinske zajednice koje su bile aktivne u to vreme i stiglo se do jednog naprednog ustavnog sistema za zažtitu prava manjina odonosno zajednica. Ja sada neću ovde reći šta zapravo pruža sva dobra koje ustav i zakonski sistem donose za manjinske zajednice, ali želeo sam samo da kažem da potenciram vreme kada je stiglo i sada je više u razmatranju toga kako se može intervenisati na tom delu zakonskog sistema i ustava u najbolji i napraktičniji mogući način kako bi zajednica Crnogoraca bila uključena i priznata na ekspliticiran način i zakonoskom sistemu. Mi zajedno radimo sa gospodinom Vujičićem i imam zadovoljstvo da vas obavestim da je na zadnjem sastanku polazne grupe za pitanja crnogorske zajednice odlučeno da se adresiraju na zahtev predsedniku Kosova inicijative o izmeni sistematskog zakona o zajednici i preciziraju pojedine ustavne odredbe na praktičniji način, kako bi se podneo zahtev za izmenu i dopunu tog zakona, a sam zakon bio dopunjen za dva člana. Član 1.4 gde se pominju sve etničke manjinske zajednice na Kosovu i da se tu uvrsti i crnogorska zajednica i član 2.8 gde se uređuje učešće manjinskih zajednica uz konsultativno veće zajednica. Ova dva zakona koja je pokrenuo gospodin Vujičić u konstitutivnom veću kao predstavnik crnogorske zajednice i taj zakon je podržan i od ostalih članova radne grupe i nadamo se da će podršku

dobiti u finalnom prihvatanju sednici veća gde će se uputiti zahtev da se preduzme jedan takav korak. Ja samo mogu reći da na osnovu toga što sam primetio da je jedan aktivan akter u pitanju manjinskih zajednica, što znači da je crnogorska zajednica naišla na veliku podršku naše vlade i veliku političku podršku vlade obuhvativši i predsednika Kosova. Vi znate da je predsednik imenovao gospodina Vujičića u konstituivno veće zajednica i znači da to pokazuje jedno opredeljenje institucija i političke elite, ali i celokupnog društva Kosova da crnogorska zajednica ima potrebnu podršku i od strane institucija na Kosovu. Sada je već praktično pitanje i to kako će se tome pristupiti i kako će početi izmene zakonske i ustavne na Kosovu. Ovde ću malo oduzeti vreme, ali postoji jedna politička volja da se to promeni. Ne bih želeo da dodam više, ali kao centar institucije podržavam u potpunosti i bili smo u podršci gospodina Vujičića da jedno takvo pitanje bude realizovano na jedan najbolji mogući način. Hvala vam.

Slobodan Vujičić – predsednik UDCK: Meni je čast da dam reč akademiku Jašaru Redzepagiću.

Jašar Redzepagić - akademik: Poštovane kolege i kolegice, zaista mi je drago da prisustvujem skupu koji je namenjen jednom tako važnom problemu koji nema trenutno značenje i koji će nadam se u ne tako dugom vremenu biti rešavan što skorije. Pred sobom imam reči poznatog i veoma naprednog intelektualca Svetozora Markovića iz devetnaestog stoleća kada u „Srbiji na istoku“ na jednom mestu kaže da Srbija nema drugog izlaza i jedino bude federacija na Balkanu i to kao federacija svih naroda slobodnih i ravnopravnih i nabraja tu i Albance, Turke, Grke, i Rumune. Navodno u naše vreme bi trebalo navesti i Crnogorce i Bošnjake i tako dalje. Od tada je on razmišljao o jednom društvu, o jednoj asocijaciji koja bi bila na pravi način zasnovana. I mi na Kosovu budućnost Kosova vidimo u jednoj zajednici koja će biti zajednica svih ljudi bez obzira kojoj nacionalnosti pripadali, u svemu ravnopravni i to je jedina naša budućnost i spas, kao i uspela perspektiva. Na kraju krajeva poznato nam je iz prošlosti da su mnogi albanski i bošnjački intelektualci pisali veoma dobre književne radove o Crnogorcima, o njihovom mentalitetu o njihovim običajima itd. Setimo se samo koliko prevoda, književnih dela je crnogorskih pisaca dalo. E sada se uvek setimo Ćamila Sijarića koji opisuje likove Crnogoraca u nizu njegovih romana. Setimo se dela Zuvdije Hodžić u kojima kazuje mnoge likove iz reda Crnogoraca. Ima i crnogorskih autora koji su pisali o Albancima, a pojedinci im posvetili posebna dela. Setimo se Marka Milanova, njegovog dela života i uloga albanaca i niza njegovih radova u kojima pozitivno ocenjuje etničke kvalitete albanaskog naroda. Mi se moramo zalagati kao ljudi i kao intelektualci da svaka crnogorska porodica koja će doći i koja će se naseliti bude zaštićena i pomognuta. Oni će doći i u mešovite sredine gde su Albanci i Bošnjaci, tako da bi trebalo da se i na tom nivou i u tim sredinama čine naponi da se njima

pomogne i da oni tu žive zajedno i nerazdvojeno. Tu će biti i drugi problemi, kao što je pitanje škola. Sada idemo na Kosovo gde je obavezna devetogodišnja osnovna škola, a to je isto i Crnoj Gori. Ima tu zajedničkih elemenata koji će biti predmet daljih uzajamnih istraživanja. Dakle, ja zaista nisam samo za toleranciju, jer tolerancija ne znači samo trpeljivost, nego pravu, svestranu, multietničku, multikulturnu i multireligijsku saradnju, a to znači i za dobre, humane i komšijske odnose sa Crnogorcima koji će doći. Hvala vam.

Slobodan Vujičić – predsednik UDCK: Hvala vam puno. Da se malo vratimo i na Crna Goru. Ako možete gospođo Dragice.

Dragica Vučinić-Piletić – Zavod za zbrinjavanje izbeglica u CG: Zahvaljujem se gospodine Vujičiću. Ja sam predstavnik zavoda za zbrinjavanje izbeglica i evo već može se reći da 10 godina na neki način delimo sudbinu naših sunarodnika koji se nalaze u Crnoj Gori i nastojimo da im pomognemo bez obzira na njihovo poreklo. Na početku kao i što sami znate, to su bila lica albanske nacionalnosti, a sada su to lica i drugih nacionalnosti, srpske, crnogorske, tu su i romska populacija, odnosno RAE populacija, Romi, Egipćani i Aškalije. Meni je drago što je u poslednje vreme izražena zainteresovanost Kosova za njihov povratak, tako da ne bih ovaj skup opterećivala time. Nadam se da će ubuduće dve Vlade u budućoj saradnji da reše ta pitanja. Zahvaljujem se.

Slobodan Vujičić – predsednik UDCK: Hvala vam, jel bi i vi mogli nešto da kažete.

Armen Čekić - CPPRR: Pokušaću da budem kratak jer ima mnogo govornika. Ja dolazim iz jedne kancelarije koja zastupa interese građanskog društva, ali sam isto tako poreklom iz Crne Gore i kompetentan sam da pričam o jednom pitanju koje je vrlo aktuelno. Prvo bih hteo da dam punu podršku gospodinu Vujičiću na čitavoj inicijativi i za sve ono što je radio, isto tako ima i pomaka u odnosu na poslednji razgovor gde se neke stvari konkretno menjaju. Samo bi hteo da ponovim da je priznavanje Crnogoraca na Kosovu u suštini političko pitanje. Pošto sam ja iz organizacije koja se bavi pravnim okvirima, hteo bih da kažem da, u suštini hteo ja to ili ne, pitanje postojanja neke etničke grupe na nekom prostoru biće neko suvišno pitanje. Osvrnuću se na koncept slobodnog političkog društva, jer ovo može biti veoma važno sa pitanjem društva. Hvala.

Slobodan Vujičić – predsednik UDCK:. Hvala i vama puno. Gospodin Aleksandar Stojanović

Aleksandar Stojanović - CCSD: Hvala i vama. Dolazim iz civilnog društva iz Kosovske Mitrovice, jedne od aktivnijih organizacija na Kosovu. Želim pre svega da pozdravim današnji skup i da ga okarakterišem veoma značajnim kao i da

pozdravim predstavnike Vlade Crne Gore koji su došli u velikom broju i ovako značajno. Želim vam puno sreće i uspeha i mislim da je vrlo važna stvar ovo što danas radite. Kosovo kao budućnost buduće evropske regije, mesto je koje treba da ide ka Evropi i svi oni koji su stigli pre nas znaju da različitost dolazi do izražaja. Tako da se nadam da će Kosovo sve više postajati takvo mesto gde će se poštovati različiti identiteti, gde će se poštovati veroispovesti i gde će svako imati pravo da bude ono što hoće i da Kosovo samo takvo može da ide napred. Kada to svi tako budu shvatili ovde u regionu onda će se postići pomak u napretku. Ja sam pripadnik mlađih generacija i Srba sa Kosova i nadovezao bih se na priču gospodina Pejakovića, koji je apsolvirao prošlost. Ipak se nadam da u budućnosti neće biti velikih problema između Srba i Crnogoraca, a i ne znam zašto bi ih uopšte bilo. Današnji sastanak vidim kao jednu pozitivnu inicijativu kao i još jednu zvezdicu na zastavi Kosova jer to može da ojača različitost na Kosovu. Pošto smo ovde dosta ljudi iz civilnog društva na Kosovu koje je još uvek slabo razvijeno kako treba da bude. Mnogi ljudi iz civilnog društva kao i mnogi intelektualci koji treba da rade svoj posao, oni to ne rade, već čute. Vreme je da se Kosovo u tom pogledu promeni i ljudi iz civilnog društva postanu mnogo aktivniji i agresivniji u tom radu. Nadam se da će albanska politička elita pre svega kao i albansko društvo da stane na stranu manjinskog civilnog društva i vrlo često javno istupi i zaštiti sve nas koji živimo ovde na Kosovu. Takve inicijative su potrebne, ali na žalost malo ih ima. Ako se desi neki mali incident, neka mala stvar, to se prećuti i nastavi se život dalje. To je loša stvar. Tada intelektualci i civilno društvo moraju da kažu svi zajedno da treba da izađu u grad ili neko metohijsko selo tamo gde se desio incident i reći: ovo je loša stvar, jer svi mi trebamo da živimo i radimo, kao i što je gospodin rekao pre mene. Znači to su stvari gde civilno društvo mora da bude više angažovanije, upotrebljivije, konkretnije i tako dalje i tako dalje. Mi smo nedavno aktivirali jednu mrežu gde pokušavamo da ojačamo mrežu civilnog društva, znači i tu je bilo nekih nesporazuma i ja se nadam da će to biti ispravljeno i da će gospođa Karadžić kao član civilnog društva koja bi bila deo takođe jake mreže civilnog društva koje sutra treba da budu jaki faktor unutar kosovskog društva. Prema tome ja računam da i vas vidim tu, odnosno na putu izgradnje jednog jakog civilnog društva. Mislim, ja to volim često da kažem koliko je to jasni pristup svesti ljudi koji žive ovde da Kosovo kao jedan region nema alternativu. Znači ja to zaista i mislim. Ili će stvari kvalitetno krenuti napred, znači svi ćemo se boriti i iščupati iz svega ovoga ili ćemo ući u jednu duboku socijalnu, ekonomsku i moralnu krizu koja dalje može stvarati nove tenzije svake vrste, nacionalne i kakve već. Svi danas na Kosovu trebaju da budu svesni toga da postoji samo jedan put i to poštovanje, uvažavanje, različitosti, put izgradnje ozbiljnog društva sa odličnim institucijama i to bez korupcija i bez raznih čudesa koja nas sada prate. Prema tome, nadam se da će današnja debata da posluži tome i u pravcu toga. Hvala puno.

Slobodan Vujičić – predsednik UDCK: Hvala i tebi Aleksandre. I mi smo presrećni što stižu pozitivni signali od mladih iz Mitrovice i sigurni smo da će Kosovo krenuti napred ako ima više takvih kao što ste vi. Ja bih sada malo da se vratimo na udruženje, pa gospodine Doderoviću ako možete vi.

Radoman Doderović - UDCK: Hteo bih da pozdravim goste iz Crne Gore, predstavnike Vlade Kosova i sve prisutne. Ja sam Radoman Doderović, potpredsednik udruženja i predstavnik sam u skupštini Kosovo Polje - službenik sam za sport i kulturu, direktor jednog sportskog fudbalskog kluba u Ugljare.

Crnogorska i srpska omladina na Kosovu ima jedan veoma sužen prostor i što se tiče sportskih i kulturnih zbivanja skoro da ih i nema. Ovim putem bih želeo da se obratim ministarstvu za sport, omladinu i kulturu, ministarstvu za povratak i Vladi Kosova da obrati pažnju na omladinu koje je sve ređe na sportskim terenima a sve više prisutna u kafanama, kafićima, kladionicama, i noćnim klubovima. Koriste alkohol, drogu, cigarete i drugo.

Želeo bih da kažem da je omladina budućnost jedne države jednog naroda, i vlada Crne Gore i Vlada Kosova trebalo bi da se više bave kulturnim aktivnostima. Još jednom apelujem na institucije da što više obrate pažnju na omladinu.

Slobodan Vujičić – predsednik UDCK: Gospodine Baškim da li bi vi mogli da date učešće.

Baškim Hiseni – Helsinški odbor za ljudska prava: Meni je malo toga ostalo da pričam, bar kada se tiče onih pitanja sa kojima se bavi civilno društvo, ipak imao bih neke stvari da naglasim. Pre svega mislim da crnogorska zajednica na Kosovu po mnogim pitanjima ostvarivanja svog položaja na Kosovu u kosovsko društvo kasni. Zašto to kažem? Zato što na Kosovu postoje veoma pogodni uslovi da pripadnici crnogorske zajednice ostvare svoja prava i da zauzmu svoja mesta koja zaslužuju u kosovskom društvu. Pre svega, to su zakonski mehanizmi kao i Ustav Kosova, Zakon o upotrebi jezika, Zakon o diskriminaciji čije dispozicije se nedovoljno koriste ne samo od strane crnogorske zajednice, već i od strane drugih pripadnika manjinske zajednice. No, ipak kada se nešto pozitivno kreće vredi za svaku pohvalu i vredi hvaliti, ali kada kažem da crnogorska zajednica ima neku specifičnu situaciju ili položaj na Kosovu, onda imam u vidu nekoliko stvari. Prvo crnogorske vlasti su jednoglasno priznali Kosovo kao državu, drugo priznaju naša dokumenta. Svi građani Kosova mogu slobodno da pređu granicu i odu u Crnu Goru i to bez nekih posebnih dokumenata, bez pasoša, bez nekih posebnih procedura. Mislim da je to jedna velika prednost i jedna stvar koju bi trebali da aplikuju i drugi. Ja sam bio u prilici u vreme NATO intervencije da pratim naše izbeglice koji su odlazili u razne centre u Crnoj Gori. Pratio sam ih od Rožaja do Ribnice u Podgorici i razgovarao sam sa njima u kampu u Ulcinju, Bio sam u Tivtu u Kotoru i tako dalje. Mislim da

su kosovske vlasti pre svega Albanci možda napravili nedovoljan konkretan odnos zahvalnosti prema crnogorskom narodu. Preko 35.000 izbeglica koji su proterani iz svojih domova oni su bili praćeni sa autobusima sa crnogorskim policajcima i nikome ništa nije falilo. Nije bilo čak ni najmanjih provokacija. Ja imam preko 100 intervjua sa tim izbeglicama i niko se nije žalio. Mislim da to zaslužuje svaku pažnju i da to treba vrednovati. Ovo na neki način predstavlja prednost za pripadnike crnogorske zajednice i oni treba da ostvaruju sva prava koja priznaju mehanizmi na Kosovu i zbog toga što su oni sve učinili do sada. No bez obzira na to, mislim da pripadnici crnogorske zajednice na Kosovu imaju puno posla u radu pre svega trebaju se vratiti oni koji su otišli i evidentirati koliko je broj Crnogoraca koji su napustili svoje domove. Isto tako treba vratiti njihovu imovinu koje su kosovske vlasti uzurpirale jer nemali broj crnogorske imovine je uzurpiran i ta imovina se mora vratiti. Treba se raditi po pitanju obrazovanja Crnogoraca jer tu postoji jedan problem, verovatno je svima poznato da Srbi rade po programu i planu Republike Srbije, oni su plaćeni iz Ministarstva za obrazovanje Srbije gde skoro ničeg nema kosovskog. Prema tome mislim da postoji jedno pozitivno raspoloženje kod Crnogoraca bar sa onima sa kojima sam ja razgovarao na terenu da se oni obrazuju na svom jeziku i da se uključe u kosovski obrazovni sistem. Drugo, mislim da manjka na Kosovu negovanja kulture i tradicije, jer nema kulturnih i sportskih aktivnosti. U svemu tome mislim da je neophodno da se ostvari jedna veća saradnja između Crnogoraca, kosovskih Crnogoraca i matice Crne Gore. Na kraju krajeva pored tih zakonskih mehanizma koji garantuju na Kosovu to garantuje ostvarivanje građanskih prava Crnogoraca. Prema tome postoji obiman deo poslova, a to se neće ostvariti ako Crnogorci ne sarađuju sa svojom zemljom maticom, a pre svega sa većinskim albanskim stanovništvom, naravno i sa pripadnicima drugih zajednica.

Slobodan Vujičić – predsednik UDCK: Hvala i vama. Đorđe Vujović, Udruženje Crnogoraca Kosova.

Đorđe Vujović - UDCK: Dragi prijatelji, dame i gospodo, zovem se Đorđe Vujović, inače sam predsednik omladine. Student sam četvrte godine elektrotehnike i ovom prilikom bih želeo da pozdravim delegaciju iz Crne Gore, zatim predstavnike vlade Kosova i sve prisutne goste koji su došli da zajedno sa nama predstavnicima Crnogoraca na Kosovu kroz zajedničku debatu damo svoje mišljenje i svoje stavove o položaju crnogorskog naroda. Pre svega želeo bih da u svoje ime i u ime svojih vršnjaka misleći na studente, postavim pitanje: kako mi sutra po završetku studija možemo da računamo na zapošljavanje i na opstanak, ako nismo deo Ustava. Konkretno, meni je ostalo još par ispita do završetka magistarskih studija nakon čega želim nastaviti doktorske studije. Moje viđenje budućnosti je zasnivanje radnog odnosa na Kosovu, ali da bi se to ostvarilo, potrebno je da mi kao zajednica budemo članica, odnosno da budemo uvršteni u

Ustav Kosova. Još jednom se zahvaljujem delegaciji iz Crne Gore i svim prisutnim gostima, hvala.

Slobodan Vujičić – predsednik UDCK: Ja mislim da je ovde i opština Kosovo Polje. Pa s obzirom da znamo da opština Kosovo Polje može da bude primer koja pomaže crnogorskoj zajednici, mi bi vas zamolili da date par reči.

Baškim Škurti – opština Kosovo Polje: Poštovani, ja mislim da je trenutak da ova zajednica bude kao i ostale zajednice građana, ali mislim da su Crnogorci na Kosovu koji treba da se identifikuju kao zajednica. Njihova identifikacija je do sada bila u okviru stanovništva, što znači da nisu identifikovani kao manjina. Mislim da prvi posao koji je u našoj instituciji mislim u opštini Kosovo Polje, mislim da svi građani bez obzira da li su Srbi, Crnogorci, Albanci ili Aškalijski da se tretiraju ravnopravno po zakonu i institucijama i da to mi u Kosovo Polje uvek činimo, znači imamo dobru saradnju sa svim zajednicama koji žive u Kosovom Polju i nastavićemo taj put koji pratimo i mislim da se svi građani tretiraju ravnopravno i imaju širom otvorena vrata u instituciji opštine Kosovo Polje. Znači ovaj sastanak smatram veoma značajnim i cenim pitanja i izlaganja ovog mladog učesnika nakon studija koje će završiti i kako će se angažovati ako nema neki način kako da prizna institucije Kosovo odnosno ustav Kosova njih ne priznaje i kako će biti konkurisan. Pitanje ranije pomenuto da faktički kojim planovima i programom će učiti mladi na Kosovu. Treba da znamo da je na Kosovu stvorena nova realnost i treba da je svi prihvatimo i priznamo jer mislim da će biti bolje za sve građane Kosova.

Slobodan Vujičić – predsednik UDCK: Hvala vam. A sada će govoriti predstavnik nadzornog organa u Evropskoj dijaspori Crne Gore koja je takođe naša uzdanica.

Diellza Gjonbalaj - UDCK: Hvala na dobrodošlici. Kao što je rekao gospodin Vujičić ja sam apsolutno na Pravnom fakultetu u Prištini i govoriću o asocijaciji. Asocijacija Crnogoraca ima multietnički karakter, gde mogu biti svi oni koji su poreklom iz Crne Gore. Asocijacija je relativno mlada i ima godinu i po dana od kada postoji, ali naišla je na izazove i brojne probleme. Kao što znate glavni problem je zakonske prirode. Crnogorci će imati zakonsku zaštitu na Kosovu. Kao što je poznato Crnogorci su na Kosovu sa Albancima imali uvek dobre odnose. Svake godine su primljeni studenti iz Ulcinja, Plava i Gusinja iz Crne Gore i ne treba da zaborave na pomoć koja je pružana tokom rata i izbeglicama sa Kosova. Crnogorci su alternativan narod na Kosovu i bili su pre rata i nakon rata. Imamo akademike iz Crne Gore koji su doprineli na Kosovu i brojni drugi i zato im se treba pružiti zasluženo mesto. Ima i raznih pojedinaca sa Kosova koji ne priznaju Kosovo onakvo kakvo jeste iako im je dato mesto zasluženo. Na

Kosovu zašto da se to ne daje Crnogorcima imajući u vidu da priznaju Kosovo onakvo kakvo jeste i da žele da budu deo istog. Hvala.

Slobodan Vujičić – predsednik UDCK: Hvala i vama. Ja se izvinjavam ali htela je reč i gospođa Prelević, ona je takođe član udruženja.

Blagica Prelević - UDCK: Ja sam, već me je Slobo predstavio, Blagica. Inače ovde sam imala svoj stan.. Prije svega da pozdravim sve prisutne, predstavnike svih zajednica i goste koji su došli da uveličaju ovaj naš skup za evropski kvalitet života koji promoviše ova naša stranka odnosno Crnogorska Demokratska stranka. Moram ovo da vam ispričam pošto sam od septembra prošle godine u Prištini. Pripremajući se da dođem, da se vratim u svoj stan. Nikada me nije napuštala želja da dođem da se vratim na svoje ognjište. I kada me neko pita šta si, ja uvek kažem da sam Kosovarka, zato što sam ovde rođena jer su moji davno još za vreme kralja došli na Kosovo, četvorica braće koji su bili učitelji, prosvetari, čije sam korake ja nastavila, oprijedelila se da se bavim prosvetom. Dakle Kosovarka, porijeklom Crnogorka, tu sam da jednostavno ohrabrim sve one koji žele da se vrate, koje ne napušta nostalgija za svojim rodnim krajem, za prostore na kojima su vekovima živeli, da pokažu da žele da žive tamo gde su nekada živeli, da žele da učestvuju u rešavanju najvažnijih pitanja i da na demokratski i miran način pokažu da su privrženi unutrašnjem dijalogu, uvažavanjem različitosti uz iskrenu posvećenost modernom vidu ustavnog društva. Ja duboko vjerujem da dalji razvoj demokratije mora podrazumijevati jačanju institucija koje su deo dobro organizovanog društva i koje ne upravljaju slobodnim pojedincima nego služe njegovom dobru i potrebama slobodnog društva. Ovo je stranka koja neće imati ideološke isključivosti, već će postojati da bi svila snagu, mudrost, pamet, hrabrost i dalekovidost da svima pruži ruku i da prihvati saradnju. Naš cilj je da vratimo sva raseljena lica, kolektivitet, kako je rekao malo prije gospodin Trajković, jer bez kolektiviteta na Kosovu ne možemo ostvariti svoje ciljeve. Jednom riječju, želim da kažem da stranka želi da da doprinos kosovskom društvu i to puni doprinos ka demokratskom razvoju da će učiniti mnogo, da se bori za evropski kvalitet života i uopšte za jednu ljudsku i normalnu saradnju. Izvinite malo sam uzbuđena jer sam prvi put ovde, a možete misliti kako mi je bilo kada sam trebala da krenem i da doputujem u Prištinu. Izvinjavam se stvarno malo sam potrešena, nadam se da ste me razumeli.

Slobodan Vujičić – predsednik UDCK: Hvala ti! Ovim bi završili izlaganje svih koji su bili prisutni, jedino ako neko ima neku dodatnu riječ, inače...

Ram Manaj- zamenik premijera Kosova: Ja bih još samo dve tri reči. Pozdravljam ovu debatu veoma korisnu. U vezi prvog dela debate, želeo bih da iznesem mišljenje, jednu poslovicu, „putnik put nema, al se put čini putujući“. U našem slučaju put je otvoren, modernizovan put koji se zasniva na jačanju

saradnje između dveju država i dva naroda. Put, i sada već ima tunel, kao što reče i gospodin Hodžić, da bi se poboljšali i razmena i saradnja. I naša perspektiva je otvorena, radimo svi zajedno imamo zajedničke interese i mogućnosti, očekujem najveći doprinos iz svakog dela bilo kojeg faktora i imamo dobru perspektivu. Što se tiče drugog dela, zapravo jedan deo onoga što su ukratko rekli gospodin Vlasi, gospodin Alezogu i gospodin Zećiri. Ponavljam, etnički identitet, kulturni i verski ne samo da su realnost nego je to bogatstvo. Ovo bogatstvo je bogatstvo ne samo za institucije, već za celu zemlju i za sve građane. U jednoj zemlji gde niko nikome ne ugrožava slobodu zbog neke opasnosti, ima perspektivu progresa, uzdizanja i razvoja. Na Kosovu je sada iza nas vreme kada je sloboda jednoga ograničena od strane drugoga. Ta su vremena ostala iza nas. Poznato je zašto je ostalo neobuhvaćeno u Ustavu zemlje i crnogorska zajednica, dozvolite da vas podsetim, priznata je, ali Kosovo je bilo amnestirano do 17. Februara prošle godine, od administracije UNMIK-a, bilo je privremenih institucija samoupravljanja, jedan ustavni okvir, u međuvremenu je bio angažovan specijalni predstavnik generalnog sekretara UN-a i specijalni predstavnik Marti Ahtisari, da se projektira rešavanje političkog statusa Kosova. Na tom projektu nije bila obuhvaćena, na eksplicitan način, zajednica Crnogoraca kao što se desilo ostalima. Osim toga drago nam je da vidimo na Kosovu jednu organizacionu i konstitutivnu renesansu crnogorske zajednice koja će u potpunosti da podržava i institucije i društvo u celini. Tu podršku ćemo podržavati stalno unutar svih mogućnosti i kapaciteta kojima Kosovo raspolaže. Takodje drago nam je da u konstitutativnom veću zajednica sada je pokrenuta inicijativa za izmenu i dopunu zakona o zajednicama sa zajednicom Crnogoraca. To ima svoju perspektivu, ali svakako veoma dobru, prihvaćenu i za svaku pohvalu za učešće u kampanji i takmičenju za lokalnu i opštinsku vlast u izborima na jesen ove godine. Čuo sam jedan deo govora gospođe potpredsednice, jednu sintagmu, ne bih želeo da komentarišem već da kažem i izrazim žaljenje što nikada nije bilo manje Crnogoraca. Možda nisam dobro razumeo, ali mislim da sam čuo da postoji strah, želim da kažem da crnogorska zajednica nema potrebe da strahuje ni od koga, najmanje od ove zajednice i od ovoga društva. Ta zajednica je učesnik spektra i ekonomskog i kulturnog i ima iste šanse razvoja i konfiguracije neprestano i u kontinuitetu. Što se tiče institucija zemlje, što se tiče vlade Kosova, ostajemo i jesmo u stalnoj podršci unutar svih naših mogućnosti i u smislu konstituisanja i konsolidacije, ako tako mogu reći zajednici Crnogoraca. Vidite mi uvek koristimo termin komunitet, odnosno zajednica i u pravnim aktima da ne damo značaj tome ko je koliko veliki po brojkama, ali nemamo tako precizne podatke ni za ostale zajednice na Kosovu od 1981.godine. Ali perspektiva promovisanja, podizanja, pokretanja, integracije i saradnje za crnogorsku zajednicu na Kosovu je jasna. Jer ona je od danas od juče i stalno i neprekidno podržana i rado dočekana od svih ostalih zajednica i verujem od svih drugih zajednica. Jer promocija jedne zajednice se nikako ne može shvatiti da smeta, ograničava ili ugrožava neku drugu zajednicu.

Svakako bih želeo da zahvalim učesnicima ove debate koja pruža jasne poruke naglašavanja potrebe za demonstriranje volje i razumevanja i podrške stalne i sa aspekta praktičnog i formalnopravnog, i zakonskog, i ustavnog za podizanje položaja zajednice Crnogoraca. I na samom kraju da kažem mi smo u naporima da izgradimo odnose i da ubrzamo proces povratka raseljenih sa Kosova, bez obzira na etničko poreklo i uskoro ćemo imati jedan memorandum sa Vladom Crne Gore, da bi identifikovali proces da bi identifikovali mogućnosti i dinamiku povratka svih koji žele da se vrate na Kosovu u njihovoj državi na njihovoj imovini slobodno i da izgrađuju zajedno budućnost sa svim ostalima. Hvala vam.

Slobodan Vujičić – predsednik UDCK: Hvala i vama zameniče premijera. Gospodine Stamatoviću izvolite.

Željko Stamatović – Ministarstvo spoljnih poslova CG: Evo i ja na kraju da pozdravim sve učesnike, da zahvalim na ovako kvalitetnim i sadržajnim diskusijama i da izrazim zadovoljstvo time što je danas rečeno i što smo čuli i da pošaljemo jednu veoma dobru poruku za našu Vladu i ja ću prenijeti ovaj utisak koji sam stekao danas. On polazi od toga da budućnost crnogorske zajednice na Kosovu je sigurna i da će biti ona i konkretizovana i realizovana kroz institucije sistema, čime će se dati jedan značajan doprinos njenom povratku. Osvrnuo bih se na jedan dio govora gospodina Trajkovića, dao je jedan analitički prikaz, možda vrlo osnovan i tačan, a koji se tiče jednog dosadašnjeg nedostatka crnogorske zajednice u kosovskom društvu. To je jedan istorijski fakat, međutim, ne smijemo prenebregnuti jednu drugu činjenicu, a to je da je crnogorski identitet živio kod običnih ljudi, oni koji su bili na položajima možda su se koristili time za ostvarivanje nekih svojih ciljeva, ali oni obični ljudi koji čine sastavni i važan dio kosovskog društva su to nosili u sebi i sigurno da će oni to i danas iskazati. Međutim, ono što je kvalitet i što je i kvalitet i Crne Gore to je i kvalitet naše zajednice na Kosovu što oni poštuju sve zajednice na Kosovu i što žele da iskažu tu multikulturalnost i multinacionalnost, multietničnost, odnosno razvoj jednog građanskog društva kojeg vidim kao jedinog mogućeg na Kosovu. I mislim da je samim tim i prisustvo ovih mladih ljudi ovdje, kao i njihovo izlaganje, jedan dobar nukleus i samo to bi bio dobar nukleus za budućnost Kosova. Ja sam siguran da ima puno tih mladih ljudi koji misle na isti način i da njima treba dati podršku. Vjerujem da Crna Gora otvoreno i sa otvorenim vratima prihvata sve te inicijative, otvorena je za saradnju i daje podršku Kosovu što se u dosadašnjim prilikama i dosadašnjim odnosima i pokazalo. Tako ćemo mi sa naše strane dati punu podršku izgradnji civilnog društva na Kosovu izgradnji institucija Kosova, a istovremeno i očuvanju crnogorskog identiteta sa onim što je i karakteristično za Crnu Goru. Ja toliko i zahvaljujem se svima.

Momčilo Trajković - SPOT: Ja sam baš javno podvukao pozitivnu ulogu crnogorskog naroda i negativnu ulogu političke elite. Došao sam ovde da

podržim ovu ideju zato što smatram da treba da se izgradi crnogorski identitet. Tako da su to vrlo škakljiva pitanja koja se ne mogu razjašnjavati na minut dva. U suštini svi imamo dobre namere, a to je najbitnije. Hvala vam.

Snežana Karadžić – potpredsnica UDCK: Ja kao potpredsednik udruženja želela bih da vam se zahvalim na ovim pozitivnim signalima koje ste uputili crnogorskoj zajednici danas, na svim onim signalima koje lokalne i međunarodne agencije, ali i Vlada Kosova i gospodin premijer u našoj nedavnoj poseti njemu upućuju . Svi ti pozitivni signali koji su upućeni nama Crnogorcima Kosova, znače nama puno. Ono što možda zbog prevoda, hajde da ne budem kritičar, nije dovoljno jasno u mojoj prethodnoj diskusiji jeste strah od ovoga što pokreću Crnogorci. To se odnosi na komšije, rođake, ali i prijatelje, gospodine uvaženi potpredsedniče, na njih se odnosi. Nema straha od onoga što rade Crnogorci Kosova, ne sme da postoji strah od mene kao Snežane Karadžić koja je prvi manjinski zaposlenik na Kosovu. Da, ja potičem s Kosova. To ne sme da izazove mržnju dojučerašnjeg prijatelja, mog komšije, onih koje volimo, s kojima smo u srodstvu, ne sme nikako da izazove negativnu reakciju, na to se odnosio moj prvi deo izlaganja. Hvala vam. Hvala vama na vremenu.

Slobodan Vujičić – predsednik UDCK: Da li ima još neko nešto da kaže? Ja bih zahvalio svima.